

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Jong, mooi en verdoofd

LINDA DIL

De zeventienjarige Isabelle ligt op het strand ergens in Frankrijk. De zee fonkelt azuurblauw, haar huid schroeit onder de brandende zon. Isabelle is rank gebouwd en draagt een bikini. We bespieden haar via de lenzen van een verrekijker: ze kijkt even om zich heen en doet dan haar bovenstukje uit. Dan schuift de verrekijker weg en zien we dat haar broertje Victor aan komt lopen met dit instrument om zijn hals.

Zo begint *Jeune et jolie*, een film van François Ozon (1967) uit 2013. Jong en knap is Isabelle, die met haar familie in een vakantiehuis verblijft, waar ze zich samen met haar broertje tamelijk afzijdig van de volwassenen houdt. Ze beleeft een vakantie-liefde met een Duitse jongen. 's Avonds laat sluipst ze het huis uit, eet een ijsje met hem en laat zich ontmaagden op het strand. We zien hoe ze er als een pop bijligt, we horen haar kreunen uit ongemak en zien dan hoe ze zichzelf van een afstand bekijkt met trieste, starende ogen.

«De adolescentie, waarin het lichaam volgroeit, is een hormonale tijd», zegt regisseur Ozon. Zelf heeft hij er geen goede herinneringen aan, hij vond het ingewikkeld en zwaar. «Op fysiologisch gebied gebeurt er ontzettend veel en tegelijkertijd voelt men zich als verdoofd. Daarom heeft een puber de neiging om het eigen lichaam soms aan te vallen en grenzen te verleggen, om maar iets te voelen» (website Ozon). Seksualiteit speelt een centrale rol in bijna al zijn films, met bijvoorbeeld een verleidelijke puberjongen in *Dans la maison* (2012) of de erotische thriller *Swimming pool* uit 2003. Bij *Jeune et jolie* werkte Ozon voor het script

samen met een psychoanalyticus (Serge Hefez) die er tevens een kleine rol in kreeg. Na thuiskomst pakt het gezin de routine van werk en school weer op. Nadat ze een keer op straat door een vreemde geld aangeboden krijgt voor seks, begint Isabelle heimelijk via internet contact met mannen te zoeken. Haar eerste klant is Georges, een grijsaard met een gegroefd gezicht, die zich verontschuldigt voor zijn leeftijd. De geslachtsdaad is voor haar niet lustvol, eerder een mechanische exercitie. Na de eerste klant volgen vele anderen. Isabelle raakt verslaafd aan de rituelen rondom het maken van het rendez-vous en aan het fantaseren erover. Mogelijk dient deze dwang om het traumatische karakter van de passie ondergane ontmaagding (waarom moest ze anders uit zichzelf treden?) om te zetten in een actieve verovering van haar seksualiteit. Of gaat het veel eerder om het domineren van mannen? De betaling garandeert het onpersoonlijke van de transactie. Zo wordt gepoogd de kwetsbare afhankelijkheid ten opzichte van de ander uit te sluiten. Vermijdt Isabelle intimiteit ten einde reactivatie van traumatische gehechtheidsservaringen te ontlopen? Of zoekt ze (daarnaast) in deze verboden activiteiten juist een seksuele spanning en levendigheid die ze anders niet kan voelen, omdat ze voortdurend gedepersonaliseerd is? Het lijkt onwaarschijnlijk dat Isabelle op een of andere manier haar ouders iets betaald wil zetten. Integendeel: haar stamgezin oogt tevreden en bemiddeld, met liefdevolle betrokkenheid op de kinderen. Misschien zijn ze zelfs zo hecht dat Isabelle geen andere manier weet om zich los te maken dan via de prostitutie. De film oogstte dan ook veel verontwaardiging in Frankrijk: een dochter uit een gegoed en liefdevol milieu belandt in de prostitutie, met middelen die

nu binnen handbereik zijn — anoniem internet en mobiele telefoon. Opvallend is dat ze de prostitutie lang verborgen weet te houden. Zo is er sprake van een compromis: er is een schijnbaar assertieve seksualiteit, maar dan buiten het zicht van de moeder, teneinde de illusie te bewaren dat ze nog een klein meisje is in een pre-oedipale tijd.

De volgende samenkomst met Georges verloopt desastreus, want hij sterft aan een hartaanval, waarop Isabelle het hotel ontvlucht. De politie komt haar op het spoor omdat ze overal in en rondom het hotel op camerabeelden staat. Haar moeder reageert diep geschokt, verdrietig en woedend als de zedenpolitie haar vertelt dat haar dochter een dubbelleven leidt als prostituee. In allerijl wordt een therapeut voor Isabelle gezocht. Tijdens het intakegesprek met Isabelle en deze man van in de vijftig, wordt moeder stevig opzijgezet en doen ze heel even alsof ze ‘het’ met elkaar gaan doen voor geld, maar dat zijn tarief waarschijnlijk lager is dan het hare. De intaker, in het gewone leven psychoanalyticus (Serge Hefez), doet met dit spel reflectieve ruimte ontstaan. Het lijkt alsof ze vervolgens zal stoppen met de prostitutie. In ieder geval legt ze het op een feestje aan met een leeftijdgenoot.

Ten slotte ontmoet ze de weduwe van Georges. De weduwe veroordeelt Isabelle niet, ze vertelt over haar seksloze huwelijk en toont begrip voor liefdeloze seks. Ze gaan samen op bed liggen waar de vrouw teder de zijkant van haar gezicht streelt. De vrouw lijkt hiermee te beantwoorden aan een diep verlangen. Isabelle valt in slaap. Als ze wakker wordt is ze alleen.

Ozon toont een adolescente die moeite heeft om haar seksualiteit te integreren in een liefdevolle, intieme relatie. Vooral adolescenten kunnen zich bedienen van projectieve identificatie om zich te ontdoen van ongewenste of te heftige gevoelens, in een poging om er alsnog controle over te krijgen. Seksuele opwindning en bijkomende angst of schaamte worden geëvacueerd. De prijs die betaald wordt is een vorm van leegheid die soms adaptief is, maar soms structureel leidt tot gevoelens van leegte en depersonalisatie. Omdat schaamte een poortwachter is met betrekking tot maatschappelijke normen en waarden, kunnen we nagaan waarom sommige Fransen zo geschokt reageerden bij het zien van *Jeune et jolie*. De seksuele opwindning werd met afkeuring gemarkeerd en geretourneerd aan Ozon. Verwijst deze prereflectieve dynamiek misschien naar een basaal probleem in de spiegeling van de seksuele drift bij een zich ontwikkelend kind? De drift dreigt dan te verdwalen en betekenisloos te blijven of vorm te krijgen in een raadselachtig en/of voor sommigen opwindend scenario. Voyeurisme in de vorm van bespieden, zien en wegstijgen, speelt een voorname rol in deze film. Het repetitieve (dwangmatige) karakter van het heimelijke bespieden wijst in de richting van een bezwering, een poging tot regulering. In plaats van deel te nemen aan de interactie, is de kijker een buitenstaander, die zich kan identificeren met de scène, maar op enig moment kan wegstijgen als de spanning te groot wordt. Tenzij Ozon de kijker niet laat ontkomen, door deze bij momenten nadrukkelijk door de verrekijker te laten gluren.